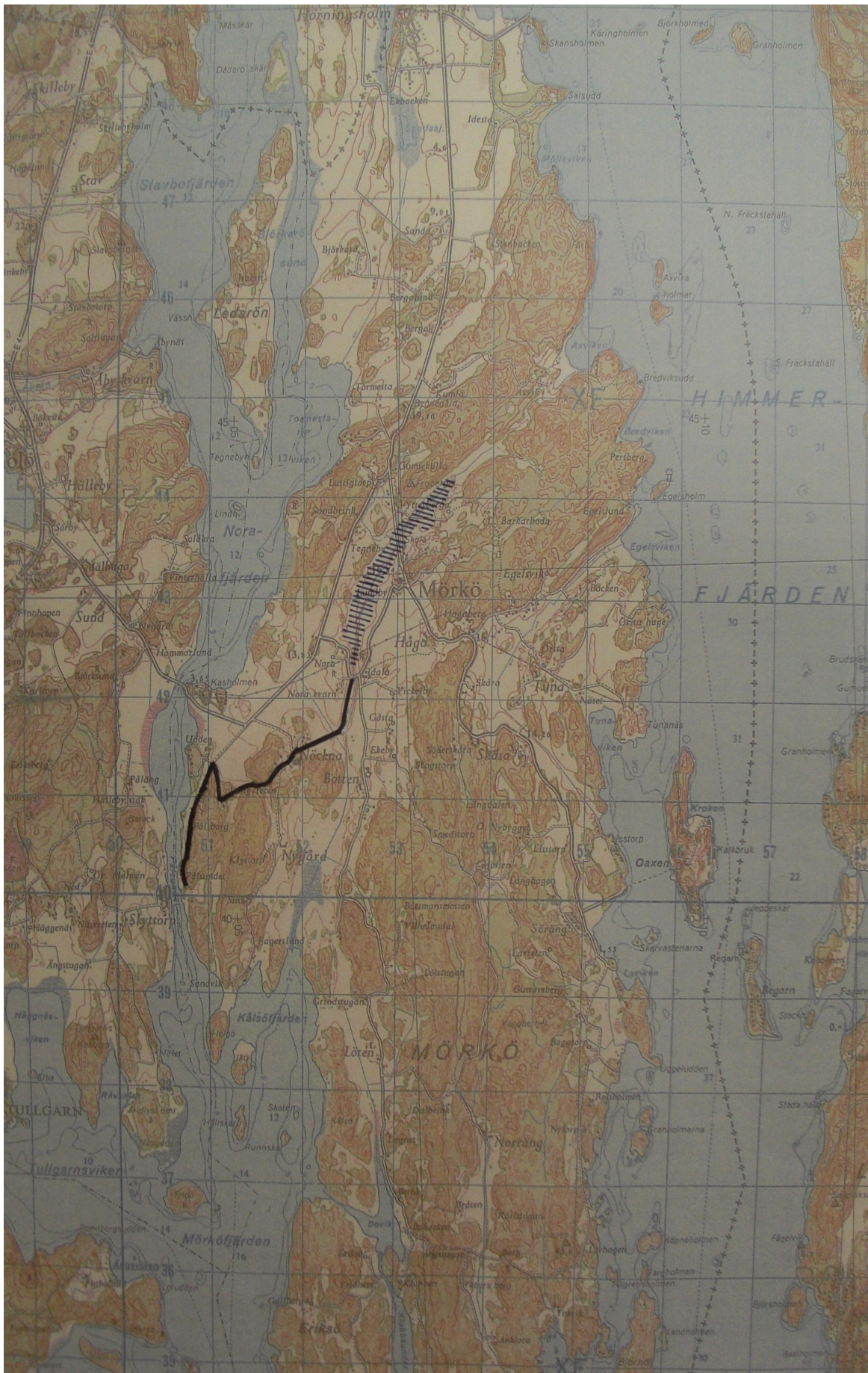

Plansch 8

Degerängsvägen.

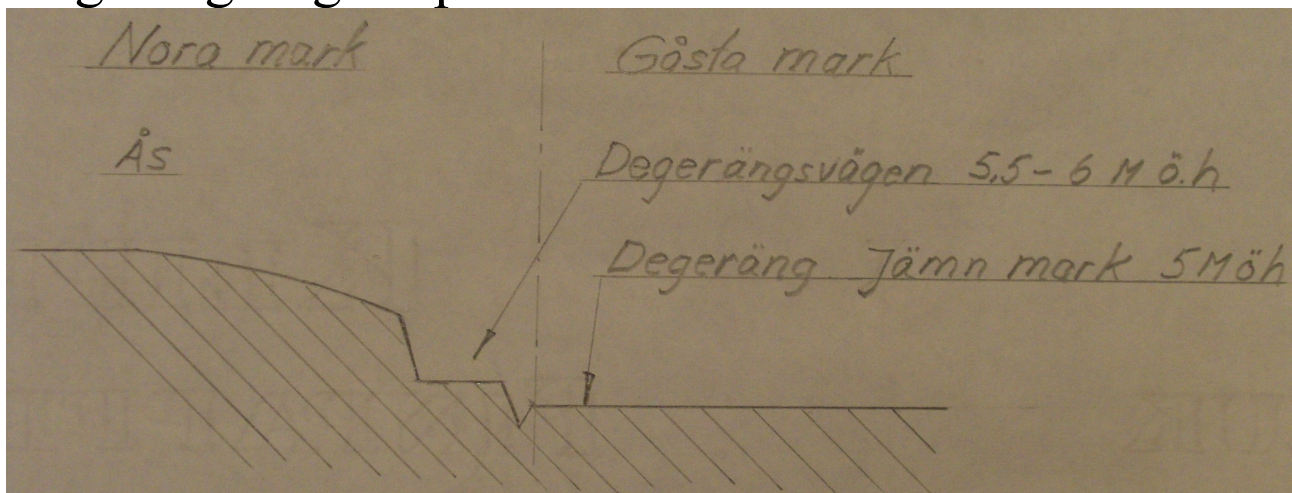

Se Plansch 8

Degerängsvägen.

När landhöjningen fortskridit så långt att sundet mellan Nöckna och Nora försvunnit uppstod snart ett behov av en förbindelse mellan de två delarna av Mörkö. Det stora behovet kom när pålspärren mellan Mörkö och fastlandet skulle byggas. Om 6000 trädstammar skall slås ner i sjöbotten måste det finnas en väg till byggplatsen. Bygget gjordes år 800 e. Kr. Den östra sidan av vägen, Degeräng, ligger 5 meter över havet. Vägen har schaktats in i sluttningen vid sidan av den plana marken.

Degerängsvägens profil

Degerängsvägen har nu fyllts igen vid bygget av vägen Idala-Ekbacken i slutet av 1900-talet. Det går inte att se ett enda spår av den.

Fortsättningen av vägen mellan Nöckna och Udden syns fortfarande. Den går genom Nöckna betesmarker ovanför gården förbi Långvreten och Vretstugan fram till Udden.

Plansch 10

Vägar i Nord-Sydlig riktning.

Se Plansch 10   Vägar i Nord-Sydlig riktning.

Den bergsrygg som går från området mellan Tormstaviken och Tegneby hage på västra sidan av ön till Axvik på östra sidan kan bara passeras med fordon på två ställen, vid Brinkerna där stora vägen går idag och vid Axvik där bergsryggen slutar. Bara dessa passager har använts för vägbyggen.

Från punkt 1 i närheten av Björkarö har det funnits en väg förbi Berga by till Axvik och vidare till Ytterberga, Barkarboda och Eneboda till kyrkan.

Från punkten 1 har det också gått en väg på västra sidan av ön förbi Brunna och Tormesta över Brinkerna till Tegneby där vägen anslutits till Ringvägen runt insjön.

Plansch 11

Mörkö på 1600-talet.

Se Plansch 11   Mörkö på 1600-talet.

Sverige är en stormakt.

Mörkö ingår i försvaret av Stockholm. Skansarna vid Skanssundet byggs 1617. Färjeläget till ön finns vid Pålsundet. Därifrån byggs en ny väg till Skanssundet med rakast möjliga sträckning. Punkt 1 till 2 till 3.

Samtidigt byggs en ny väg från Gumsekulla till Kyrkan och vidare till Håga. Punkt 2 till 4.

Se Plansch 13

För att möjliggöra vägbyggena måste insjön sänkas och Lundby kärr dräneras bort.

Insjön sänktes bara delvis i ett första steg genom att ett avlopp grävdes genom åsen vid dess södra ände. Grävningen gjordes därvid endast på Nora bys mark. Det slutliga borttagandet av insjön gjordes inte förrän 1870 då ett avloppsdike, graven, grävdes från Ytterberga till gränsen mellan Nygård och Nöckna.

Lundby kärr dränerades också i ett första steg på 1600-talet. Kärret omvandlades därvid till betesmark. Täckdikningen av kärret gjordes sedan på 1940-talet så att marken kunde odlas.

Se Plansch 12

Plansch 12 Karta över kyrkan med omgivningningar.

Det skuggade området är Lundby kärr. Det har funnits en bro över kärret. Runstenen vid kyrkan beskriver denna.

Runstenen vid Mörkö kyrka.

Texten lyder ”Thrikr och Froste” lät göra bron och lät resa stenen efter Orme sin gode fader”.

Plansch 13 Foto av det som varit Lundby kärr med Mörkö kyrka i bakgrunden.

Plansch 14

De tre vägarnas möte vid Idala.

De tre vägarna , Ringvägen runt insjön, Tvärvägen och Degerängsvägen sammanstrålar där Idala ligger idag. På höjden rakt väster om Idala ligger det största fornminne som finns på ön, en gravkulle med en diameter på 20m.

Fotot av väderkvarnen vid Nora Kvarn är taget från höjden norr om Idala som ligger bakom träden till vänster på bilden.

Se Plansch 14

1 är Degerängsvägen.

2 är vägen mellan Idala och Lundby.

3 är vägen mot Nora.

4 är vägen till Nora Kvarn.

5 är Tors bro, en valvbro i betong som byggdes över graven 5 vid den slutliga tömningen av insjön mellan Tengby och Lundby 1870.

Fotot är taget före 1914 då en brunn grävdes mellan 1 och 4.

Det var svår torka 1914. Brunnen vid Nora sinade. Efter detta gjordes den extra brunnen som skulle användas av Nora, Håga och Vickelby.

Brunnen finns ännu kvar men den syns inte på fotot.

Plansch 15

Fornminnen.

Kartan visar förekomsten av fornminnen på Mörkö. Det är en koncentration i området kring kyrkan och i området runt Brunna. Norr om Berga finns inget vilket Plansch 1 förklarar. Där fanns ingen bosättning under Mörköns tidigare historia.

De tre vägarna Ringvägen runt insjön, Tvärvägen och Degerängsvägen sammanstrålar där Idala ligger idag. På höjden rakt väster om Idala ligger det största fornminne som finns på ön, en gravkulle med diameter på 20 meter. Den är fullt synlig.

Gravkullen ligger på odlingsbar mark, inte på någon bergknalle. Vad hade personen gjort som efter sin död hedrades med en sådan grav?

Har det på Mörkö för 1000 år sedan eller mer genomförts ett projekt större än byggandet av pålspärren mellan Mörkö och Hölö? Knappast.

Vi tror att den som ledde bygget av pålspärren fick sin grav där den nybyggda vägen till arbetsplatsen, Degerängsvägen, började.